

Evangelie
van
Johannes

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **De relatie met de synoptische evangeliën... (Het 'Johannes' probleem)**

- ❖ **Hoe moeten we die aanzienlijke verschillen nu plaatsen?**

- Markus' bron was Petrus, Mattheüs volgt echter Markus omwille van Petrus: op deze rots (uitspraak) zal ik mijn gemeente bouwen
- Johannes lijkt bovenal Markus zeer goed aan te vullen en veronderstelt dat zijn lezers met Markus vertrouwd zijn!

'En ook Johannes doopte, in Enon bij Salim, omdat daar veel water was.
...Want Johannes was nog niet in de gevangenis geworpen.' (Jh.3:23-24)

- **De vraag of Johannes afhankelijk of onafhankelijk is, laat zien dat men niet begrijpt wat de 'geliefde discipel' precies doet. . .**

- ❖ **De verschillen qua overzicht en structuur met Markus & overigen?**

- Ook Markus' overzicht is eveneens 'ideologisch' & schematisch; Jezus vervult Jesaja's Nieuwe Exodus!
- Johannes kader zijn Israëls feesten; vooral Pesach en Loofhutten; **Gods lang beloofde aanwezigheid tot uitredding!**
- De grote geografische verschillen & Jezus' activiteit: *Waarom zou Johannes alles moeten herhalen wat al gezegd is?!*

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **De relatie met de synoptische evangeliën... (Het 'Johannes' probleem)**

- ❖ **Waarom is Johannes zo selectief?**

- Johannes is daar zelf heel duidelijk over: Jh.20:30 'Jezus dan heeft nog wel vele andere tekenen gedaan, die niet geschreven zijn'
- Het Koninkrijk van God draait rond de gave van 'nieuw' leven door de Geest waardoor Vader & Zoon 'woning' maken in ons
- De lange gesprekken gaan door in Judea, waar je die theologische gesprekken mag verwachten met de Schriftgeleerden
- De tempel herstellen betekent dat God aanwezig is onder zijn 'weder opgerichte' volk door Zijn Geest (Lazarus)
- De 'vervulling' van de 'verheerlijking' op de berg; verhoging op het kruis, uiting betekenis v/d maaltijd; nederige dienstbaarheid
- De wijze waarop Johannes met de Schriften omgaat is typisch 'de Joodse manier' *geen zogenaamde 'bewijsteksten'!*
- De historiciteit van Johannes blijkt uit vele zaken *die de overige 3 ons niet verteld hebben* (ongeloof broers, tempelbezoeken)

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **De relatie met de synoptische evangeliën... (Het 'Johannes' probleem)**

- De academische oplossing van de zogenaamde '**Johannijnse gemeenschap**' (afgeleid uit het Johannes evangelie)

- 1^e Tot in +/- 80 na Chr. wordt het evangelie van 'Messias Jezus' gepredikt tot de Joden

- 2^e middenperiode die gekenmerkt wordt door 2 traumatische ervaringen

- Reactie van de synagogen; Joodse christenen worden verworpen en verstoten

- Door de toenemende druk van Rome; Johannijnse christenen trekken zich terug uit de wereld (commune vorming)

- 3e Finale complexe periode: geleidelijk aan ontwikkelt men zijn eigen specifieke identiteit

- ❖ **Hoe dienen we daar nu tegenover te staan?**

- **Tegenstand in 80'?!** Begint al in Jezus' dagen, na Mk.3 komt Jezus nog éénmaal in zijn 'thuissynagoge' (leert in huizen!)

'Want u broeders bent navolgers geworden van de gemeenten van God die in Judea zijn in Christus Jezus, omdat ook u van uw landgenoten hetzelfde hebt geleden zoals ook zij van de Joden die zowel de Heer Jezus als de profeten gedood en verdreven hebben' (1Th.2:15,16)

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Het auteurschap ...een hardnekkige vraag**

➤ De kritieke vragen zijn:

Wie is die geliefde discipel, de 'getuige' die deze dingen heeft neergeschreven? (Jh.21:24)

Wat is zijn relatie met Johannes Zebedeüs?

Wie heeft het evangelie dat wij vandaag in handen hebben samengesteld?

➤ De aanleiding valt grotendeels te herleiden tot een fragment uit Papias (70-155) getuigenis in Eusebius werk (263-339)

'Ik zal ook niet aarzelen om alles wat ik in het verleden zorgvuldig van de oudsten heb geleerd en goed heb genoteerd, voor de waarheid waarvoor ik instea, voor u in de juiste vorm te gieten. Want in tegenstelling tot de meeste mensen heb ik niet genoten van hen die veel te zeggen hebben, maar van hen die de waarheid onderwijzen. Evenmin genoot ik van hen die de geboden van een ander in herinnering brengen, maar van hen die zich de geboden die de Heer aan het geloof heeft gegeven en die uit de waarheid zelf voortkomen, herinneren. En wanneer iemand die in de aanwezigheid van de oudsten verbleef op mijn weg kwam, informeerde ik naar de woorden van **de oudsten**, [dat wil zeggen], wat [volgens de oudsten] Andreas of Petrus zei, of Filippus, of Thomas of Jakobus, of **Johannes** of Mattheüs of een andere van de discipelen van de Heer, en wat Aristion en **Johannes de oudste**, de discipelen van de Heer, zeiden. Want ik dacht niet dat informatie uit boeken [d.w.z. niet ooggetuigenverslagen] mij evenveel zou baten als informatie van een levende en overlevende stem [d.w.z. bronnen uit de eerste hand].'

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Het auteurschap ...een hardnekkige vraag**

- Als Johannes het evangelie van Markus kent en aanvult, *is de oplossing betrekkelijk eenvoudig...*

'En zijn discipelen gingen heen en kwamen in de stad en vonden het zoals Hij hun gezegd had, en bereidden het Pesach. En toen het avond was geworden kwam Hij met de twaalf. ...Eén van de twaalf, hij die met Mij de schotel indoopt.' (Mk.14:16,17,20)

- De discipel die Jezus liefhad **is Johannes Zebedeüs**; de ooggetuige en schrijver van dit evangelie (85-90 na Chr.)

- **Alternatieven:** Johannes de oudste, *een volgeling van de 'geliefde discipel'* (Johannes Zebedeüs)
Een 'onbekende' volgeling van de 'geliefde discipel' *die Jezus zelf niet gekend heeft*
Johannes de oudste, de geliefde discipel, *maar niet Johannes Zebedeüs (een discipel, niet één van de 12)*

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Stijl, herkomst en publiek**

- Johannes is een gepolijste (geordende) en geïnterpreteerde (grondige interpretatie) antieke geschiedschrijving (biografie in Griekse stijl)
- **Compleet anders dan Markus**; een verhaalstijl in hoog tempo, door zijn favoriete uitdrukking: *en terstond, en terstond*
- Wellicht geschreven vanuit de 'wereldstad' **Efeze**; voor een publiek dat gedomineerd wordt door *de Griekse denkwereld*
- Met een bijzondere interesse voor de situatie in Efeze, *gezien de overvloedige aandacht voor 'Johannes' persoon?*

'Er was een mens, van God gezonden; zijn naam was Johannes, deze kwam tot een getuigenis, om van het licht te getuigen, opdat allen door hem geloofden. Hij was het licht niet, maar [hij was] om van het licht te getuigen.' (Jh.1:6-8)

'Wie bent u? En hij beleed en loochende het niet; en hij beleed: Ik ben de Christus niet. En zij vroegen hem: Wat dan? Bent u Elia? En hij zei: Ik ben het niet. Bent u de profeet? En hij antwoordde: Nee. Zij zeiden dan tot hem: *Wie bent u? ...Wat zegt u van uzelf?* Hij zei Ik ben de stem van een roepende in de woestijn... *Waarom doopt u dan als u de Christus niet bent, noch Elia, noch de profeet?*'
(Jh.1:19-34 'kleine' selectie!)

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Stijl, herkomst en publiek**

- Johannes is een gepolijste (geordende) en geïnterpreteerde (grondige interpretatie) antieke geschiedschrijving (biografie in Griekse stijl)
- **Compleet anders dan Markus**; een verhaalstijl in hoog tempo, door zijn favoriete uitdrukking: *en terstond, en terstond*
- Wellicht geschreven vanuit de 'wereldstad' **Efeze**; voor een publiek dat gedomineerd wordt door *de Griekse denkwereld*
- Met een bijzondere interesse voor de situatie in Efeze, *gezien de overvloedige aandacht voor 'Johannes' boodschap?*

'...in Efeze kwam en er enige discipelen vond; en hij zei tot hen: Hebt u wel de Heilige Geest ontvangen toen u tot geloof kwam?

Zij echter zeiden tot hem: wij hebben zelfs niet gehoord of de Heilige Geest er is. En hij zei, waartoe bent u dan gedoopt?

En zij zeiden tot de doop van Johannes. Paulus echter zei: Johannes doopte een doop van bekering, terwijl hij tot het volk zei dat zij moesten geloven in Hem die na hem kwam, dat is in Jezus.' (Hd.19:1-4)

'Nu waren er enkele Grieken onder hen die opgingen om op het feest te aanbidden; dezen dan gingen naar Filippus die van Bethsaida in Galilea was, en vroegen hem aldus: heer wij wensen Jezus te zien.' (JH.12:20,21)

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Johannes literair kunstenaarschap**

- Doorgedreven gebruik van ironie en misverstanden: *mensen spreken vaak veel beter dan ze weten...*
- Johannes en het Lam van God, Nicodemus *die denkt te weten*, Kajafas vreest de Romeinen, en profeteert
- Hoe meer Jezus uitlegt, hoe groter de misverstanden worden, *omdat men Jezus naar 'eigen inzicht' zoekt te begrijpen*
- Hoe kan een mens geboren worden *als hij oud is?!* U hebt geen putemmer! *Waar hebt u dan levend water vandaan?!*
- Meerdere lagen van betekenis door woordspelingen
 - De vraag van de discipelen: “Meester waar ‘woont’ u (meno i.p.v. oiké)?” (1:38; vgl. 14:23, 15:4-11)
 - Jezus’ uitspraak tot Nicodemus: “Tenzij een mens *another* (wederom /van boven af) geboren wordt...” (3:3)
 - De verhoging/verheerlijking van Mozes’ slang en de Mensenzoon (spietsen/kruisigen)
 - Levend water – stromend water/levendmakend / Thora, woord van God? (de Samaritaanse vrouw, 4:10)
- Polyvalent woordgebruik: “**heerlijkheid**” - glorie / reputatie “**geloven**” - conceptueel/relatieveel ... “**wereld**”

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Johannes literair kunstenaarschap**

- Doorgedreven symboliek: (water, licht / duisternis enz.)
- Jezus' werken: geen 'machtige daden' zoals in de synoptici, maar 'tekenen' die wijzen op een grotere werkelijkheid
- Een 'eenvoudig' voorbeeld is het huwelijksfeest in Kanaän, *Jezus 1^e teken tot openbaring van Zijn heerlijkheid*
- De tempel: Het centrum van veel van Jezus' daden
- Breek deze tempel af (2:19)... opstanding van Lazarus (11:1- 44) en van Jezus (20:1-29).
- Voorbeeld van het Loofhuttenfeest: onbegrijpelijk zonder achtergrondkennis van de opgerichte kandelaars & waterceremonie
De achtergrondscene van het grote feest voor de 'overspelige vrouw'!

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

A. De proloog: Loflied voor het Woord (1:1-18)

- 1) Nieuwe schepping
- 2) Nieuwe exodus (“getabernakeld” onder ons, heerlijkheid, genade en waarheid)
- 3) Kinderen van God worden, als het centrale punt

B. Het boek van de tekenen (1:19-12:50)

- 1) De Nieuwe schepping(s) *week*: De heerlijkheid van het Woord geopenbaard aan de discipelen (1:19-2:11)
7 dagen van de nieuwe schepping, eindigend in het messiaanse teken van het veranderen van water van rituele reinheid, in de wijn van de Geest te Kanaän
- 2) Nieuwe feesten: De heerlijkheid van het Woord geopenbaard aan de wereld (2:12-12:50)
 - a. Reis naar **Jeruzalem** voor het Pesachfeest (2:12-4:54):

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

Jezus als nieuwe plaats van Gods aanwezigheid

- I. Tempelincident en Jezus als de nieuwe tempel (2:13-22)
 - II. Nicodemus: de noodzaak van wedergeboorte van bovenaf/van de *Geest* (2:23-3:21)
 - III. Johannes' finale getuigenis: Jezus als de mens van de *Geest* (3:22-36)
 - IV. Samaritaanse vrouw: Behoudenis is uit de Joden (4:1-42)
 - Jezus, groter dan Jakob, *biedt het levenswater aan*
 - Jezus, groter dan Gerazim of Jeruzalem *als de plaats van aanbidding...*
 - V. Terugkeer naar Kanaän: het 2^e teken: Jezus de gever van leven (4:35-54)
- b. Reis naar **Jeruzalem** voor een "feest van de Joden" (sabbat?) (5:1-47):

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

Jezus als de inluider van de eschatologische sabbat

- I. Jezus, die de verlamde man geneest, vervult de *sabbat* (5:1-15)
- II. Jezus, die de sabbat 'rust' instelt door het *werk* v/d Vader te doen, als doel van *de Thora* (5:16-30)
- III. Mozes de *Thora* - *gever* zal Jezus' ongelovige critici beschuldigen (5:31-47)

c. Een 2^e Pesachfeest (6:1-71):

Jezus als de inluider van de nieuwe Exodus

- I. Jezus, en de nieuwe voorziening in de woestijn (6:1-15)
- II. Jezus, als Hij die gezag heeft over de zee (6:16-24)
- III. Jezus, als het ware brood/levensmiddel en de plaats van het nieuwe verbond (6:25-59)
- IV. Onheilspellende tekenen: alleen de Geest geeft leven: veel discipelen vertrekken (6:60-71)

d. Reis naar Jeruzalem, Loofhuttenfeest (7:1-10:21):

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

- Jezus als levend water en licht*

- I. Twee thema's die aansluiten bij 6:60;
 - Groeiende verdeeldheid over Jezus en zijn komende dood
 - Voortzetting van vervullingmotieven
- II. Jezus, de vervulling van Israëls hoop op *levend water*
- III. Jezus, het *licht* van de wereld
- IV. zo ziet de blinde man, terwijl de *'blinde'* en dus schuldige leiders van Israël dat niet doen (9:1-41)
- V. In tegenstelling tot deze ongelovige leiders is Jezus de ware *Herder* van Israël (10:1-21)

- e. Reis naar **Jeruzalem**, feest van de tempelwijding (10:22-12:50):

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

Jezus als de ware verlosser en reiniger van de tempel

- I. Jezus als de ware Messiaanse herder, zoon van God, erfgenaam van de tempel tegen wie de 'Joden' in opstand komen (= van hen zal de tempel gereinigd worden: 10:22)
- II. Opwekking van *Lazarus*: het volk – Tempel van God wordt hersteld (11:1-57)
 - Jezus als de ware opstanding van Israël (zie Ezech.37)
 - De 'Joden' besluiten Hem te doden
- III. De Messias wordt 6 dagen voor Pesach gezalfd (voor zijn zegevierende begrafenis) (12:1-11)
- IV. De niet triomfantelijke intocht van de Messias in Jeruzalem (12:12-19)
- V. Dood van de Mensenzoon Messias als Israëls opstanding (12:20-36)
 - de 'Grieken' zijn aanwezig; Dan.7: Israël en de volken; oordeel over de wereld (zie 12:31)
- VI. De dobbelsteen is geworpen:
 - Het Joodse ongelooft kristalliseert
 - Jezus' identiteit wordt onthuld: de Jesajaanse dienaar

Inleidende opmerkingen

Een buitengewoon boek - de meest diepgaande leer - in bedrieglijk eenvoudig Grieks

- **Overzicht in vogelvlucht**

C. Het boek van de Heerlijkheid en het laatste Pesach (13:1 – 20:29) -- De laatste week van het oude Israël

1. Jezus en zijn discipelen (Hfdst.13-17): de voortdurende aanwezigheid van Jezus door de Geest
 - a) Jezus en de verraden dienaar (13:1-30)
 - b) Afscheidsrede: in het licht van Jezus' spoedig heengaan (13:31 – 16:33): Jezus, Geest & ware wijnstok
 - c) Jezus (hogepriesterlijk) gebed tot de Vader (17:1-26)
2. Het lijdensverhaal (18:1 - 19:42)
Jezus als het ware Pesach lam
3. De *beginweek* van het nieuwe Israël (20:1-29)
 - a) Opstanding en het ontvangen van de levenschenkende Geest: de discipelen gezonden door de gezondene
 - b) Zegening van hen die geloven en niet gezien hebben
 - c) Conclusie: de vele tekenen van Jezus en het doel van het boek: opdat u zou geloven

D. Epiloog (21:1-25) -- Petrus hersteld, Johannes' dood en Jezus' terugkeer

Evangelie
van
Johannes